

УДК 82-94.09“19/20”

**ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ПИСЬМА
В КОНТЕКСТІ ЛІТЕРАТУРОЗНОВЧОГО ДИСКУРСУ МЕЖІ СТОЛІТЬ****Ірина САВЕНКО***Луганський національний університет імені Тараса Шевченка,
вул. Оборонна, 2, Луганськ, Україна 91011*

У статті автор зосереджує увагу на основних проблемах документальної літератури, що є особливим феноменом сучасної прози. Для документальної прози характерні всі симптоми «незалежності», вона відіграє важливу роль у формуванні стильового дискурсу сучасної літератури і є основою для розвитку жанрової парадигми.

Ключові слова: документальне письмо, документалістика, документально-біографічна проза, біографія, генологія, жанрово-стильові особливості, документ, факт, автор.

Філософія прози другої половини XX—XXI ст. фундаментально змінилася. Серед її найхарактерніших ознак неоміфологізм (циклічність часу, текст у вигляді колажу цитат і ремінісценцій з інших творів), ілюзія реальності (гра на межі вимислу й реальності), пріоритет стилю над сюжетом, зміни у фабулі й хронотопі, порушення зв'язності тексту, важливість авторського коментаря, текст у тексті тощо.

Остання третина XX — початок XXI ст. позначена помітним зростанням інтересу до «літератури факту». Щоденники, спогади, мемуари, біографії та інші численні різновиди документалістики сьогодні не менше популярні, ніж детективи й гостросюжетні белетристичні оповіді. Динаміка творчих пошуків і дискусій як вітчизняних, так і зарубіжних критиків та літературознавців свідчить про те, що увага до літератури, яка має документальну основу, дедалі збільшується. «На зміну белетристиці, побудованій на художньому узагальненні, домислі, приходить література документа й факту» [3, с. 4].

Професор американського університету Іллінойс Уеслеан М. Балина пише, відзначаючи зростання інтересу до «літератури факту»: «“Розвінчання” історії стало явищем звичайним... Всі ці перегляди, переосмислення, переоцінки постійно супроводжуються публікацією все нових і нових “сенсаційних” документів-розвінчань про різноманітні таємні зустрічі, договори, переговори тощо. Часто ці документи суперечать один одному, створюючи цим ще більше відчуття хаосу і непорозуміння... Відсутність впевненості у завтрашньому дні... переводить людське мислення до малого регістру: інтерес до епохального і вигаданого переходить в бажання узнати про мале й конкретне» [13, с. 193].

Знеособлена «правда» документа замінюється тяжінням до особистого факту й до особистої історії конкретних людей. Тому однією з причин виникнення літератури

non fiction, «літератури факту» є потреба серйозної літератури, за якою стоїть внутрішній світ автора.

Українська документалістика стимульована епохальними змінами межі ХХ і ХХІ ст., які посилили зацікавлення минулим, «до культурних традицій народу, на літературну орбіту повернено імена багатьох незаслужено забутих політичних і громадських діячів, письменників» [3, с. 6]. В Україні протягом останнього десятиріччя науковий інтерес до проблем документально-біографічної літератури зріс. Про це свідчать захищені докторські та кандидатські дисертації, які присвячено цій тематиці (І. Акіншина, Г. Грегуль, І. Данильченко, О. Дацюк, Н. Ігнатів, Б. Мельничук, Л. Мороз тощо).

Зарубіжна документально-біографічна література перебуває на вершині свого розвитку. Про це свідчать різноманітні літературні дискусії на сторінках вагомих літературознавчих видань. Наприклад, Р. Карасті вважає, що у Франції найчитабельніший жанр — біографія [11]. Про популярність есеїстичних і мемуарних жанрів в англomовних літературах говорять Дж. Гаретті, П. Вайль, Б. Бойд, П. Акройд тощо.

Дискусії останніх років підтверджують необхідність глибокого теоретичного осмислення проблем документально-біографічної літератури, впорядкування жанрових новотворів.

Серед актуальних питань, які входять до кола сучасного документального письма, першочергово постає проблема *важливості (чи, радше, потреби) документально-біографічної літератури для новітніх літературно-мистецьких процесів*.

Поступово відходить думка, що документалістика — це лише науково-художня література, відмежована від літературного загалу. Сучасні теоретики літератури вважають документалізм творчим напрямом, жанром і стилем, що належить сучасності (П. Акройд, Б. Бойд, О. Галич, Р. Іваничук, Н. Ігнатів та ін.).

Документальний струмінь відчувається в різних галузях сучасного мистецтва, але особливо він проявляється в театрі, кінематографі та літературі.

Про вагомість документалістики для розвитку свідчать не тільки зміни в структурі сучасного письменства, а й специфіка різноманітних мистецьких процесів. Новітній мистецький процес в Україні позначений такою особливістю, як синкретизм. Унаслідок такого різноманіття численних тенденцій відбувається тісна взаємодія документальної літератури з іншими видами мистецтва, що й породжує надзвичайно складний різножанровий і різностильовий характер полікультурного тла сучасності. На новітньому етапі такі зміни пов'язані з процесом перекодування з одного виду мистецтва до іншого. Запозичення прийому мозаїки у документалістиці (візерунок зі шматочків скла) і специфіки фрескового засобу зображення постало внаслідок взаємодії із образотворчим мистецтвом (документальні роман-мозаїка й біографічний роман-фреска), використання прийомів монтажу і колажу з'явилося внаслідок взаємодії із документальним кінематографом (документальні роман-колаж і роман-монтаж). Використання колажу і монтажних прийомів в організації оповіді в біографічній прозі пов'язане із взаємодією з кіномистецтвом, зокрема з документальним кінематографом. Наприклад, текст М. Слабошпицького «Никифор Дровняк із Криниці: Роман-колаж» (1995), побудований за законами документального кінематографа.

Посилення документального начала в літературі та посилення дослідницького інтересу до таких творів зумовлене соціально-політичними, науково-технічними та естетичними чинниками, що особливо виявляється в періоди глобальних зрушень. Художньо-документальна література несе тут подвійне навантаження: по-перше, стає

сильним психологічним чинником, що примушує людину вірити в реальність зображуваного, а по-друге, є одним із ефективних художніх чинників, що залучають читача до аналізу дійсності. Документальність привносить інформацію в сучасне мистецтво і не зменшує його естетичної цінності.

Серед інших проблем, що стають актуальними для сучасної документалістики, виділяється *проблема документальної основи твору*.

Документальна основа притаманна будь-якому художньому творові. Вона поєднується із особистістю автора, і саме від цього залежить поділ літератури на документальну й художню.

Документальна основа — це матеріал, на якому будується твір. Для біографічного твору це не просто фундамент, а будівельний матеріал, фактура.

Документальний твір обов'язково повинен ґрунтуватися на міцній документальній основі. Але документальність може бути як у документальному, так і в художньому творі. Звідси виходить проблема введення вигаданих персонажів у твори з документальною основою. Введення вигаданих осіб виявляє недовіру до можливостей документальних жанрів і свідчить про те, що письменник намагається обійти труднощі, пов'язані із витворенням постаті біографічної особистості.

Введення вигаданих персонажів до документально-біографічного твору можливе, але при цьому такий твір не належатиме до документального жанру. Саме положення, що документальний твір оповідає про те «що було», а не про те «що могло б бути», лежить в основі документалістики. Художність в документальній літературі постає в дещо іншому значенні. Художність — це майстерність письменника в komponуванні документального матеріалу, у побудові композиції й розташуванні фактичних подробиць, переосмисленні й трансформації подій і епізодів тощо. Художність не заважає збереженню «правди життя». Іноді художність просто необхідна.

Документально-біографічний чи документально-історичний твір ніби не викликає бажання перевірити певний документ. Документальна основа є підґрунтям для використання «ілюзії» правди як особливого прийому, який вже дає установку читачеві на особливе сприйняття матеріалу. «Достовірність взагалі досить суперечливе мірило художньої цінності *non fiction*», — зазначає М. Балина [13, с. 194]. Автор, який звертається до пам'яті, повинен керуватися її правилами, яка може забувати й згадувати.

Документальна об'єктивність для літератури другої половини ХХ ст. надзвичайно важлива. Н. Ігнатів стверджує: «Саме документ, який концентрує в собі фактичні дані (письмові чи усні свідчення) і є першоосновою документальної літератури» [10, с. 5—6]. Тільки достовірність факту і документа, що становлять документальну основу, слугує критерієм документалізму.

Проблема використання факту, документа й співвідношення їх з домислом є центральною для визначення специфіки сучасного документального письма.

Акцентування на документах і реальних фактах є головною жанровою рисою документально-біографічної та історичної прози. «Письменники, що працюють у цих жанрах, просто зобов'язані відштовхуватися від документа. В біографічних творах без реальних історичних документів обійтися неможливо. Інше питання, як їх використовувати. Є випадки, коли факти, документи розчиняються у художній структурі твору, є також і протилежні випадки, коли вони існують у творі самостійно у вигляді різних протоколів, актів, газетних повідомлень, витягів із щоденників тощо» [5, с. 10].

Тобто, в основі документально-біографічних жанрів лежать документальні факти. Саме факт має різноманітні проявлення й надає документальній літературі «гібридного» характеру.

Формування цілісної концепції, яка об'єднує в собі знання документа, розуміння його, спирається на сукупність знань і умінь, що стає засобом прояву майстерності. Автор як учений-дослідник аналізує цілий пласт фактичних матеріалів, вичленовуючи необхідні для аргументації фрагменти із певної кількості фактів. Відбираючи і komponуючи матеріал, він використовує запас асоціативних зв'язків, закладених у пам'яті письменника, системно аналізує їх і будує гіпотези.

Документальна література намагається показати життя, не забарвлене вимислом письменника. Проте відсутність вимислу не означає відсутність структурної організації. Цьому допомагає специфіка документального відношення до дійсності. Важлива риса документальності — не просто показ фактів, а правильне їх осмислення, пошук сутності явищ і тенденцій розвитку. Вимисел, на думку Г. Грегуль, у біографічних творах перетворюється у художню гіпотезу [6].

Думки про переваги використання документа в документально-біографічній літературі розділилися. Часто уявлення про видатну біографічну особу створюються на основі документів і фактів. Проте перенасичення біографічного твору не доцільне. Отже, не кожний документ можна використовувати. О. Галич вважає, що в документально-біографічній прозі ступінь художнього домислу і вимислу обмежені. Справжність у документальній літературі допускає фактичні відхилення. Найважливіше — відбір і творче поєднання різних елементів за допомогою слова. Саме цим визначається документальна література [4].

Питання про місце і роль автора документального твору. Біографічна література межі XX—XXI ст. переживає новий етап, пов'язаний з виникненням інтересу до письменницької роботи під час написання твору. Письменницька творчість постає цілим особливим соціальним світом, який митець і відображає у своєму творі. Тому не буде хибним твердження про те, що кожен новітній твір — своєрідний мініжанр.

У середині 80-х років XX ст. загострилися дискусії з приводу посилення авторського начала в літературному творі. Велася суперечка про «відкритість» чи «закритість» авторської позиції, про письменницьку об'єктивність, суб'єктивність і тенденційність, роль автора у формуванні стильових домінант твору, міра використання домислу й вимислу.

Для документалістики це питання особливо актуальне. «Смерть автора», яку проголосили у цей період М. Фуко й Р. Барт, з одного боку — відкрите авторське слово, публіцистичний стиль зі сповідальним началом — з іншого. Документально-біографічна література опинилася «між двох вогнів».

Кінець XX — початок XXI ст., який вразив «вибухом» документальності, додав до дискусії про «Смерть автора» акцент на феномені авторської особистості як деміурга, творця цілого поетичного світу, що постає на документальній основі. Проблема біографічного автора й автора у творі досі не знайшла одностайного термінологічного вираження. Про складну взаємодію автора-творця і його витвору свідчать численні авторські новотвори, які вражають своєю неординарністю на кшталт «à la документальний роман», «фантазія на тему», «автобіографічний роман в оповіданнях», «інтелектуальна біографія» тощо.

Проблема автора ускладнилася виникненням категорії інтертекстуальності, що в документально-біографічних творах виявила себе в численних цитаціях, фрагментар-

ності тексту. Завдяки авторській інтертекстуальності простір документальної пам'яті вводиться до структури тексту як смислоутворюючий елемент.

Образ автора і позиція автора в документальній літературі внаслідок специфіки матеріалу, що використовується, не є тотожними поняттями. Позиція автора значно ширша й більш об'ємна. Документалістика має своєрідне відношення до розмежування цих категорій. У деяких творах авторська позиція є досить активною, в інших — менш виразною. У ролі автора може виступати авторський коментар, публіцистичність стилю, певна суб'єктивність.

Структура авторського образу виходить за межі авторського суб'єктивізму. А в документальному творі через специфіку документально-біографічних творів, цей суб'єктивізм виражається авторським задумом і позицією, авторським коментарем. У художній літературі нерідко голос автора ототожнюють із позицією персонажа або оповідача. У документальному творі таке поєднання може утворюватися за допомогою поліфонії, але не ототожнення цих понять.

У документально-біографічному творі автор демонструє позицію біографічної постаті чи певної події або документального факту. Це не життєва позиція, а об'єктивний погляд на даність. Авторський суб'єктивізм допомагає чіткіше простежити позицію біографічної особистості.

Проблема авторської позиції щільно переплітається із проблемою художньої правди, співвіднесеністю її із життєвою правдою, межами використання фактичного матеріалу. Введення фактів у площину оповіді вимагає від автора правильного їх групування і акцентуації. Отже, постає проблема авторського освітлення матеріалу.

Така взаємозумовленість актуальних питань сучасного документального письма об'єднується, на нашу думку, однією головною проблемою: *родо-жанровий розподіл й стильова диференціація документальних новотворів*.

Існує так званий метажанровий простір, де розташовується комплекс жанрових новоутворень. Жанр — явище історичне. Зберігаючи свої основні конструктивні особливості й центр, він все ж таки оновлює елементи цілісної системи, перетворюючи структуру і створюючи нові жанрові типи. Якщо жанр знімається з «гачка» парадигми, він розпорошується на дрібні подібності, змішані й невизначені потрактування, позбавлені первинних жанрових обрисів.

Переорієнтація жанру відбувається завдяки опозиції між особистістю і плином історії, формуванням її хроноструктури. Осмислюється вона у формах інтелектуального внутрішнього дискурсу, коли один бік сприйняття особистості і реальності на очах у читача перебудовується, один кадр-фрагмент накладається на інший. Унаслідок цього відбувається помноження глибинного змісту. Для автора-письменника важливою постає саме ця змінна система-структура тексту, накладання дискурсивною свідомістю нового осягнення і осмислення. Це глибинне осягнення дає рецепція на свідомість смислів світу і усвідомлення своєї особистості.

Формування нежанрової парадигми відбувається на основі критеріїв текстуальної цілісності й авторської циклічності. У випадку циклізації відбуваються зміни у фундаментальній тріаді: автор—художній твір—читач. Циклічність, відображаючись в авторській свідомості, утворює метасюжет.

Літературні експерименти з жанрами змушують по-новому поглянути на традиційну жанрову систему і ознаки, притаманні кожному жанру. Поява величезної кількості документально-біографічної літератури, різної в жанровому відношенні, потребує перегляду вже ніби усталених і апробованих критеріїв. Тому Н. Ігнатів зазначає:

«Документалістика сьогодення у європейських літературах представлена різноманітними жанрами, більшість яких перебуває у стадії становлення» [10, с. 1].

Для документальної літератури межі XX—XXI ст. характерне стильове і родо-жанрове розмаїття нестандартних літературних напрямів, які перебувають між собою в складних взаємодіях.

Жанр свого твору визначає автор-біограф. Саме від позиції біографа-документаліста залежить компонування матеріалу, його відбір і визначення того напрямку, в якому піде його твір. На розсуд критиків залишаються суперечки з приводу жанрово-стильової парадигми. Наприклад, П. Рікер біографічні та автобіографічні жанри називає такими, що претендують на істину, яку можна порівняти з істиною описативних дискурсів у науковому творі. Він вважає, що оповідь охоплює такий значний піджанр, як історія, яка може претендувати на статус науки і опису реальних подій минулого [15].

Документально-біографічна проза — надзвичайно складне й цікаве явище сучасної літератури. «Вона об'єднує в собі різні за жанром і ступенем художності твори, від наукових і науково-популярних біографій, що не містять у собі елементів художності до високохудожніх біографічних романів і повістей» [5, с. 3].

Наприклад, ми нарахували понад п'ятдесят різновидів назв для біографічного роману межі століть (як оновлених, так і новотвірних): роман-есе, роман-сповідь, мемуарний роман, роман у листах, роман-дослідження, роман-факт, роман-щоденник, роман-спогад, роман-колаж, роман-мозаїка, роман-пошук, роман-репортаж, роман-рукопис, роман-пошук, біографічний роман в епізодах, автобіографічний роман в оповіданнях, науково-художньо-публіцистичний документальний роман-дослідження, документальний роман-розслідування, документальний роман-донос, біографічний роман-монтаж, біографічний пунктирний роман, біографічний інтелектуальний роман-бестселер тощо.

У документальної літератури є свої жанрові межі, але сьогодні ці межі не мають чіткої окресленості, оскільки, документальність стала вимогою самого часу, вона пронизує мистецтво, кіно, літературу. Неусталеність терміна «документально-біографічна література» пов'язана з тим, що це поняття надзвичайно широке: як за жанром, так і за ступенем художності і науковості. Не всі літературознавці і критики розрізняють документально-біографічну прозу та історичну.

Наприклад, на розмежуванні історичних і біографічних творів наполягає І. М. Акіншина: «В історичних творах на перший план виносяться епоха, політичні, економічні, культурні події, а видатні особи виступають рушійною силою історії, стають каталізаторами певних подій. А в біографічних творах відомі діячі ставляться в центр сюжету, визначають його канву» [1, с. 73].

Дослідниця вказує, що на такий розподіл звертали увагу О. Галич, Г. Грегуль, О. Дацюк, О. Зарицький, І. Данильченко, Р. Іваничук, Б. Мельничук тощо.

О. Галич зазначає, що оскільки героями таких творів можуть бути не тільки історичні особи, а й сучасники, то доцільно зараховувати такі твори до документально-біографічної прози: «"Біографічна" вказує на головну проблему твору — біографію реальної особи, а "документальна" — засвідчує опору письменника на конкретні факти та події з життя героя» [3, с. 109].

Услід за О. Галичем, О. Дацюк висловлює думку, що художня біографія, поряд з мемуарами і автобіографією, належить до самостійних різновидів документалістики. Під різновидом він розуміє «сукупність художніх творів, типологічно об'єднаних

спільним тематичним принципом зображення» [9, с. 6]. За О. Дацюк, не варто використовувати такі поняття, як «документальний вид літератури» або «документальний жанр» стосовно родо-жанрової класифікації біографічних творів. «Родо-жанрова класифікація і ступінь документалізму твору — це речі, що знаходяться в різних площинах, тобто термін на зразок «документальний жанр (вид)» не класифікують, а лише характеризують відповідну літературну форму приблизно так само, як «белетризований жанр» або «малопродуктивний вид» літератури» [9, с. 6].

Дослідник робить висновок, що художньо-документальна література не є видом або жанром письменства. Тому художні життєписи не потребують означення «документальні», бо «саме поняття “біографія (життєпис)” вказує на твір про реальні, задокументовані факти людського життя» [9, с. 6]. О. Дацюк вважає термін «художньо-документальна біографія» тавтологічним і пропонує вживати термін «художня біографія».

Родо-жанровий стрижень, на думку Г. Грегуль, є однією з актуальних проблем сучасної документально-біографічної літератури. Поряд з традиційним поглядом (біографія як різновид історичної прози, який повинен всебічно зображувати невідомі історичних осіб — Л. Ковальчук, Ю. Загоруйко тощо), на сучасному етапі постає й інший аспект цієї проблеми. Документально-біографічна література постає окремим різновидом документалістики (І. Акіншина, О. Галич, І. Данильченко, О. Дацюк тощо). Враховуючи останні дослідження біографічного жанру, Г. Грегуль робить висновки про те, що документально-художня біографія не є різновидом історичної літератури, а «існує як самостійне жанрове утворення» [7, с. 233] і є своєрідним метажанром. Окрім того, дослідниця впорядковує жанровий розподіл видів біографії і розмежовує її на наукову, науково-художню і художню. Біографічна проза, за Г. Грегуль, має такі ознаки: «документалізм, наявність реального прототипу — видатної, славетної особистості, обмеженість використання художньої вигадки, своєрідність хронотопу» [6, с. 3].

Документальна література сьогодення «являє собою автономне структурно-естетичне утворення, що тяжіє до окремого роду літератури, маючи у своєму складі кілька специфічних напрямків (мемуари, автобіографія, біографія тощо), які в свою чергу є структурованими в жанровому відношенні, мають більш-менш струнку структуру» [3, с. 9]. О. Галич вважає, що термін «художньо-документальна література» не зовсім точний, «оскільки документально-біографічний твір може бути реалізованим у різних жанрових формах (документально-біографічний роман, документально-біографічна повість, документально-біографічне оповідання тощо)» [3, с. 13].

О. Галич виділяє два типи біографічних творів: сюжетно-подієвий (традиційний), який характеризується хронологічним фактажем і мінімальним ступенем використання авторського домислу, й асоціативно-психологічний (інтуїтивний), де увага зосереджена на художньому дослідженні психології та внутрішнього світу біографічної постаті. Керуючись цим, він так визначає сучасну документальну літературу: «Не претендуючи на вичерпність визначення, нам уявляється можливим характеризувати документалістику як літературу, що базується на реальних історичних документах і фактах і охоплює три найважливіші напрямки: мемуаристику, художню біографію та художню публіцистику» [4, с. 20].

Мемуарну літературу О. Галич поділяє на мемуари об'єктні (відтворення об'єкта авторської уваги) і мемуари суб'єктні (спрямування автора на себе). До мемуарної літератури дослідник відносить листи, щоденники, записну книжку, літературний

портрет, есе, автобіографію, літературний некролог, автокоментар. Роман (поряд із повістю і оповіданням), на думку О. Галича, також пов'язаний з мемуарною літературою: «Інші форми мемуарної літератури нерозривно пов'язані з використанням уже готових жанрів художньої літератури, перш за все це оповідання, повісті та романи» [3, с. 29]. Не всі дослідники погоджуються з тією думкою, що мемуари можуть реалізуватися у таких жанрових формах, як роман, повість чи оповідання.

Новий підхід до написання біографій потребував і нових жанрів. У зв'язку з цим І. Лосієвський зазначив, що недостатня вивченість природи життєписів як науково-творчого процесу, викликає до розвитку нові різновиди біографічних творів [14]. Він виділяє такі види біографії: «художня біографія» (О. Демченко, О. Валєвський); «наукова праця», яка є академічною і зовсім позбавлена особливостей літературознавчого аналізу (М. Чудакова); «літературознавче дослідження», яке ґрунтується на міцній документальній основі (Б. Мейлах, О. Демченко); «роман-реконструкція» (Ю. Лотман). До науково-художньої літератури І. Лосієвський зараховує нарис, монографію, словникову статтю, літопис (хроніка), есеї.

Проблема родо-жанрового термінологічного розподілу зумовила появу таких новітніх галузей наукового знання, як генологія. «Генологія, — зазначає Н. Копистянська, — наука про літературний рід, жанр, жанрові різновиди та модифікації» [12, с. 5], що входить до теорії літератури.

Саме генологія є основним стрижнем для характеристики літературного напрямку і питань жанротворення. Для того, щоб почати вивчати певний твір, першочергово треба визначити його жанрову специфіку. Генологія має величезне значення не тільки для теоретиків літератури. Н. Копистянська вважає, що прислужиться генологія й для письменників, перекладачів, і навіть читачів. Бо, на її думку, взаємозв'язок між жанром і літературним напрямом надзвичайно важливий: «Незнання або ігнорування цього зв'язку призводять до прикрих помилок у самому сприйнятті твору... Необхідно бути і дослідником, придивитись до всіх жанрових складових твору, бачити жанрово-стильові поєднання: де є жанровий синтез, а де — діалог, може, навіть перехід у пародію» [12, с. 7]. Отже, документалізм є не тільки однією з ознак, властивих модерній прозі. Документальне письмо набуває дедалі самостійніших ознак, бере участь у формуванні стильового дискурсу сучасної літератури і є основним рушієм розвитку жанрової парадигми. Проте жанрові межі сучасної документально-біографічної прози нестали й на сучасному етапі не мають чітко окреслених рис. Це означає, що документалістика перебуває у стані становлення.

1. *Акінішина І. М.* Жанрово-стильові особливості художньо-біографічної прози 80—90-х років ХХ століття: Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. — Луганськ, 2005. — 195 с.
2. *Бойд Б.* Жизнь биографа // Звезда. — 2002. — № 1. — С. 215—222.
3. *Галич О. А.* Українська документалістика на зламі тисячоліть: специфіка, генеза, перспективи: Монографія. — Луганськ: Знання, 2001. — 246 с.
4. *Галич О. А.* Жанрова система документальної літератури // Документалістика на порозі ХХІ століття: проблеми теорії та історії: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції 18—19 вересня 2003 р. — Луганськ: Знання, 2003. — С. 19—36.
5. *Галич О. А., Дацюк О. О., Мороз Л. В.* Художня біографія: проблеми теорії та історії. — Рівне, 1999. — 94 с.
6. *Грекуль Г.* Українська біографічна проза першої половини ХХ століття: жанровий аспект (за творами В. Петрова, С. Васильченка, О. Ільченка, Л. Смілянського): Автореф. дис. ... канд. філол. наук. — К., 2005. — 19 с.
7. *Грекуль Г.* П'ять проблем сучасної біографістики // Сучасний погляд на літературу: Збірник наукових праць. — К.: ІВЦ Держкомстату України, 2000. — Вип. 9. Пам'яті академіка Петра Хропка. — С. 230—239.
8. *Данильченко І.* Трансформація життєвої правди в художню у творах української художньої біографії: Автореф. дис. ... канд. філол. наук. — Дніпропетровськ, 1997. — 22 с.
9. *Дацюк О.* Особливості жанрової еволюції сучасної художньої біографії: Автореф. дис. ... канд. філол. наук. — Рівне, 1997. — 16 с.
10. *Ігнатів Н. Є.* Жанрові пошуки художньої документалістики 1970—90-х рр.: Автореф.... дис. канд. філол. наук. — Дніпропетровськ, 1998. — 18 с.
11. *Карасті Р.* Отечественный шкаф // Звезда. — 2000. — № 11. — С. 220—229.
12. *Копистянська Н. Х.* Жанр, жанрова система у просторі літературознавства: Монографія. — Львів: ПАІС, 2005. — 368 с.
13. *Литература non fiction: вымыслы и реальность* // Знамя. — 2003. — № 1. — С. 190—203.
14. *Лосиевский И.* Научная биография писателя: проблемы интерпретации и типологии. — Харьков: КРОК, 1998. — 424 с.
15. *Рікер П.* Конфлікт інтерпретацій // Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. М. Зубрицької. — 2-е вид., доп. — Львів: Літопис, 2001. — С. 288—304.
16. *Ricoeur P.* Le conflit des interpretation. Essais d'hermeneutique. — P., 1969. — 512 p.

**MAIN PROBLEMS OF THE DOCUMENTARY WRITING
IN THE CONTEXT OF LITERARY CRITICISM DISCOURSE
AT THE VERGE OF CENTURIES**

Iryna SAVENKO

*Luhansk Taras Shevchenko National Univesity,
2, Oboronna St., Luhansk, Ukraine 91011*

The author of the paper pays attention to the main problems of documentary literature, which is the special phenomenon of the present-day prose. The documentary prose gets all symptoms of "independence", it participates in forming of the stylish discourse of current literature and is the basis for genre paradigm development.

Key words: documentary writing, documentary literature, documentary-biographical prose, biography, genology, genre-style peculiarities, document, fact, author.

**ОСНОВНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ПИСЬМА
В КОНТЕКСТЕ ЛИТЕРАТУРОВЕДЧЕСКОГО ДИСКУРСА
НА РУБЕЖЕ ВЕКОВ**

Ирина САВЕНКО

*Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко,
ул. Оборонная, 2, Луганск, Украина 91011*

В статье автор сосредотачивает внимание на основных проблемах документальной литературы, являющейся особым феноменом современной прозы. Для документальной прозы характерны все симптомы «независимости», она играет важную роль в формировании стилового дискурса современной литературы и является основанием для развития жанровой парадигмы.

Ключевые слова: документальное письмо, документалистика, документально-биографическая проза, биография, генология, жанрово-стилевые особенности, документ, факт, автор.

Стаття надійшла до редколегії 17.03.2007

Прийнята до друку 08.05.2008

